

336.3

Հ - 11

2-րդ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

— ԻՆՉ ՊԵՏՔ Ե ԻՄԱՆԱ —

ՅԵՎ

ԿԱՏԱՐԻ 2-րդ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ
ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՑՄԱՆ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԱԿԱՆԸ (ԿՈՆՏՐԱԳԵՆՏ)

Հ. Խ. Ս. Հ. ՀԻՆԺՈՂԿՈՄԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1926

14394

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պետական ներքին փոխառությունները, վորոնք նախորդված են գյուղում իրացվելու, չեն գործադրվում վոչ մի յերկրում: Միայն Բանփորա-Գյուղացիական պետությունը, մոտահոված լինելով գյուղացիության տնտեսության բարգավաճման խնդրով, միակն և հանդիսանում ամբողջ աշխարհում, վորը բաց և թողնում փոխառություններ, հատկապես գյուղացիության համար:

Նման փոխառություններ խորհրդային իշխանությունը բաց և թողնում, սկսած 1922 թ. գարնանից: 1922 թ. բաց և թողված առաջին հացային փոխառությունը, 1923 թ. յերկրորդ հացային փոխառությունը, 1924 թ. 1-ին գյուղացիական խաղարկու փոխառությունը և 1925 թ. գարնանը և ամրանը կրկնակի կերպով իրացված են 1-ին գյուղացիական փոխառության պարտատոմսերը, վորոնք մուծված են 1924 թ. աշնանը և ձմրանը՝ ի գիմաց գյուղատնտեսական հարկի:

1925 թ. աշնանը խորհրդային կառավարությունը բաց և թողել գյուղի համար նոր փոխառություն: Միության Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1925 թ. հոկտեմբերի 2-ի վորոշմամբ, բաց և թողված 2-րդ Պետական Գյուղացիական խաղարկու փոխառությունը:

Այդ փոխառության իրացումը կատարվում և նույն հիմունքներով, ինչպես և, 1-ին Գյուղացիական Փոխառության կրկնակի իրացումն. այսինքն՝ վոչ թե միայն Ֆին-մարմինների միջոցով, այլ մասնակից դարձնելով այդ գործին մեծ թվով գանաղան կադմակերպու-

ՏՐԵՍՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Դրատ. 462 Բ.

Պատվ. 3200

Տիրաժ 2000

Թյունները և առանձին անձանց: Փոխառության իրա-
ցումը կատարվելու չե ֆին-մարմինների, բանկերի,
Աշխխանդանձարկղների, փոխադարձ՝ վարկի բնկերու-
թյունները, փոստ-հեռագրական հիմնարկների, կոո-
պերացիայի, շրջանային լիազորների և փոխառության
պարտատոմսերը տարածող գյուղական գործակալների
միջոցով: Այդ գործակալները կոչվում են գյուղխոր-
հրդների նախագահներին և անդամներին, փոխողում-
ներից, խրճիթ-ընթերցարանների վարիչներից, ուսու-
ցիչներից, գյուղատնտեսներից, բժիշկներից, անհատ
գյուղացիներից և այլն, վերոնք ցանկություն են հայտ-
նել, տանելու աշխատանքներ: Հենց նրանց աշ-
խատանքներին և, նվիրվում այս գրքույկը, վորը նախ-
աակ ունի պատմելու 2-րդ Գյուղացիական Փոխառու-
թյան եյության և տարածման կարգի մասին:

Ամեն մեկը, ով իր վրա չե վերցրել գյուղացիական
փոխառության տարածման պարտականությունը,
կգանի այս գրքույկում անհրաժեշտ տեղեկություններ:
Իսկ ուղադրությամբ կարգացողը, կարող և անել ղեկու-
ցում՝ փոխառության մասին գյուղական հավաքույթ-
ներում, գրույցներ կաղմակերպել խրճիթ-ընթերցա-
րաններում և գյուղացուն խորհուրդներ տալ:

Այս գրքույկը հանդիսանում և, իրեն ուղղեցույց
յուրաքանչյուրի համար, ով վորոչեւ և այդ գծվարին
գործում ողնել պետությանը, տարածելով 2-րդ Գյու-
ղացիական խաղարկու Փոխառության պարտատոմսերը
խորհրդային բովանդակ յերկրում:

I.

ԻՆՁԻ ՀԱՄԱՐ Ե ԲԱՅ ԹՈՂՎԱԾ 2-ԲԴ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱ- ԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ

Փոխառությունները վորոնք ձեռնարկված են խոր-
հրդային կառավարության կողմից գյուղի համար,
առաջին հերթին համապատասխանում են գյուղացիու-
թյան սեփական շահերին և նրա տնտեսությանը:

Այդ նպատակով եր բաց թողված 1-ին և 2-րդ հա-
ցային փոխառությունները: Սրանք հնարավորություն
եյին տալիս գյուղացուն՝ պահպանել իր միջոցները
վոչնչացումից: Դեռ լավ են հիշում բոլորը, թե ինչպի-
սի արագությամբ եր բնկնում խորհրդային գրամա-
նիչը: Յեւ ահա գյուղացին, գնելով հացային փոխա-
ռության պարտատոմսը, վորը գնահատվում եր, վոչ
թե խորհրդային նիշերով, այլ կայուն միավորներով՝
ցորենի փթերով, կարող եր հանգիստ լինել խնայողու-
թյունների համար: Իթային պարտատոմսը ամեն ժա-
մանակ հավատար եր մի փութ ցորենի, ինչպիսի արա-
գությամբ ել թեկուզ բնկեր խորհրդային գրամանիչը:

Այնուհետև հացային փոխառության պարտատոմ-
սերը չաա հարմար եյին 1922 թ. պարենավորման և
1923 թ. գյուղատնտեսական հարկերը վճարելու տեսա-
կետից:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր խորհրդային
կառավարությունը բաց թողնելով հացային փոխա-
ռությունները, բնդառաջ յեկավ գյուղացիությանը և

նշանակալից չափով թեթեացրեց նրա հարկային պարտականությունները կատարումը:

Նույնը կարելի չե ասել 1-ին Գյուղացիական Փոխառութան մասին: Տարբերությունը միայն նրանումն է, վոր այդ փոխառությունը բաց է թողված կենտոգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1924 թ. մարտի 19-ի վորոշմամբ, յերբ արդեն կիրառվում եր կայուն վայրատան՝ հարկը դառնում է զբաղմունքի և այդ պատճառով փոխառությունը իր բոլոր հարմարությունները և ոգուաները գյուղացուն տալիս եր այլ ձևով:

Կառավարությունը իր վորոշման մեջ 1-ին Գյուղացիական Փոխառության մասին, հայտնել եր, վոր փոխառությունը բաց է թողված այն նպատակով, վորպեսզի թեթեացվի գյուղատնտեսական հարկի վճարումը և հնարավորություն արվի գյուղացիներին, հարմար և ձևնառու պայմաններով պահ տալու նրանց խնայողություններն ու ժամանակավորապես ազատ մնալը ցած գումարները:

Ներկայումս բաց թողված 2-րդ Գյուղացիական Փոխառությունը, նույնպես ձգտում է բավարարել գյուղացիական պահանջները: Գյուղացին աշխանր, հավաքելով բերքը վաճառում է՝ հացը, բամբակը և այլն, ստանալով վարձատրություն բաղմամսյա աշխատանքների համար: Իր զբաղմունքի մասը գյուղացին ծախսում է, իսկ մյուս մասը հետաձգում է այս կամ այն կարիքները բավարարելու համար, վորը կրում է նպատակային բնույթ (տնտեսության վերանորոգում, գույքի գնումն, գյուղհարկի վճարումն և այլն):

Հաճախ վորոշ նպատակի հատկացված զբաղմունք, անհնար է լինում հավաքել մի անգամից, այլ աստիճանաբար այն խմատով թերեւ՝ վոր ձևնառու չի բերքը:

վաճառել միանգամից, կամ թե այլ պատճառներից դրրդված:

Ընդհանուր առմամբ գյուղացու տրամադրության տակ կան փողեր, վոր նա պահում է ամենակարեւոր կարիքը բավարարելու նպատակով: Պահել զբաղմունքով չե, վորովհետեւ նա կայուն է՝ այսինքն ներկայիս զբաղմունքով ամեն ժամանակ կարելի չե գնել նույն քանակությամբ ապրանք: Գյուղացիներից չատերը բառ հին սովորությունների ինչպես ավանդված է յեղել հայրերից և պապերից պահում են զբաղմունքով կում այն ել հողի մեջ: Բայց փողը պահելով պուլիկում չահ չի տա. և ահա խորհրդային կառավարությունը հաշվի առնելով գյուղացու կարիքը, հարմար և ձևնառու կերպով նրա զբաղմունքի տեղավորման խնդիրը, բաց է թողել 1925 թ. նոյեմբերի 1-ին 2-րդ Գյուղացիական Փոխառությունը, վորպեսզի զբաղմունք և՛ ոգուտ տա և՛ հարկ յեղած բույսին հնարավոր լինի ոգտադործել:

Գյուղացիական փոխառությունը կարելի չե նույնպես անվանել «Սորհրդային Պուլիկ», բայց ավելի սուղը և հաստատ: Սա փոխարինելու չե հին, անդրըջրհեղեղյան, հնադարյան պուլիկին: Դրանում համոզվելու համար, անհրաժեշտ է ջոկ-ջոկ քննել բոլոր այն հարմարությունները և շահավետ կողմերը, վոր տալիս է գյուղացիական փոխառությունը գյուղին:

II.

ԻՆՉՊԻՍԻ ՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ՈԳՈՒՏՆԵՐ Ե
ՏԱԼԻՍ ՔՅՈՒՂԱՅՈՒՆ 2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ
ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այդ ոգուաները և հարմարությունները, վորը տալիս է 2-րդ Գյուղացիական Փոխառությանը շատ մեծ

են. փոխառութեան հարմարութիւնը կայանում է ցանկացած քանակութեամբ դրամի տեղավորման մեջ: Չնչին քանակով դրամը նույնպէս կարելի չէ տեղավորել փոխառութեան մեջ, վորովհետեւ կան 5 ուրբիանոց պարտատոմսեր (կան նաեւ 10 և 50 ուրբիանոց): Խոչոր քանակութեամբ դրամը ևս կարելի չէ տեղավորել փոխառութեան մեջ, վորովհետեւ իրավունք է տրվում ցանկացած քանակութեամբ պարտատոմսեր գնելու: Բացի դրանից մոտիկ ապագայում կատարվելու չէ պարտատոմսերի մաս-մաս գնումն գյուղացիական աղքատ և չքավոր անտեսութիւնների համար: Փոխառութեան ոգուտները կայանում են տոկոսների և շահումներին մեջ:

Տոկոսներ. 2-րդ Գյուղացիական Փոխառութեան պարտատոմսերը տալիս են տարեկան 12 տոկոս յեկամուտ. այլ խոսքով՝ 5 ուրբիանոց պարտատոմսերը տալիս են տարեկան 60 կոպեկ յեկամուտ, 10 ու.՝ 1 ու. 20 կ. և 50՝ ու. 6 ուրբի:

Այդ յեկամուտն ստացվում է ամեն ամիս, կըտրոններով: Յուրաքանչյուր ամիս գյուղացին կարող է կտրել պարտոմսից մեկ կտրոնը և փոխարինել դրամով. յուրաքանչյուր ամսական կտրոնը տալիս է 5 կոպեկ՝ 5 ու. պարտոմսից. 10 ու.՝ 10 կոպեկ և 50 ու.՝ 50 կոպեկ: Ամեն ամիս կտրոնների դրամի վերածելը պարտադիր չէ, վորովհետեւ նրանք դործում են 3 տարվա ընթացքում, սկսած այն օրից, յերբ լրացել է կտրոնի ժամկետը:

Յուրաքանչյուր պարտոմս ունի 24 կտրոն. կըտրոնները համարակալված են ըստ կարգի և վճարվում են հետևյալ ժամկետներին՝

№ 1	կտրոնը սկսած	1925 թ. դեկտեմբ. 1-ից մինչև	1928 թ. դեկտեմբ. 1-ը
№ 2	»	1926 թ. հունվարի 1-ից »	1929 թ. հունվարի 1-ը
№ 3	»	1926 թ. փետրվար. 1-ից »	1929 թ. փետրվար. 1-ը
№ 4	»	1926 թ. մարտի 1-ից »	1929 թ. մարտի 1-ը
№ 5	»	1926 թ. ապրիլի 1-ից »	1929 թ. ապրիլի 1-ը
№ 6	»	1926 թ. մայիսի 1-ից »	1929 թ. մայիսի 1-ը
№ 7	»	1926 թ. հունիսի 1-ից »	1929 թ. հունիսի 1-ը
№ 8	»	1926 թ. հուլիսի 1-ից »	1929 թ. հուլիսի 1-ը
№ 9	»	1926 թ. ոգոստ. 1-ից »	1929 թ. ոգոստ. 1-ը
№ 10	»	1926 թ. սեպտեմ. 1-ից »	1929 թ. սեպտեմբ. 1-ը
№ 11	»	1926 թ. հոկտեմ. 1-ից »	1929 թ. հոկտեմբ. 1-ը
№ 12	»	1926 թ. նոյեմբ. 1-ից »	1929 թ. նոյեմբ. 1-ը
№ 13	»	1926 թ. դեկտեմ. 1-ից »	1929 թ. դեկտեմ. 1-ը
№ 14	»	1927 թ. հունվար. 1-ից »	1930 թ. հունվարի 1-ը
№ 15	»	1927 թ. փետրվար. 1-ից »	1930 թ. փետրվարի 1-ը
№ 16	»	1927 թ. մարտի 1-ից »	1930 թ. մարտի 1-ը
№ 17	»	1927 թ. ապրիլի 1-ից »	1930 թ. ապրիլի 1-ը
№ 18	»	1927 թ. մայիսի 1-ից »	1930 թ. մայիսի 1-ը
№ 19	»	1927 թ. հունիսի 1-ից »	1930 թ. հունիսի 1-ը
№ 20	»	1927 թ. հուլիսի 1-ից »	1930 թ. հուլիսի 1-ը
№ 21	»	1927 թ. ոգոստոս. 1-ից »	1930 թ. ոգոստոսի 1-ը
№ 22	»	1927 թ. սեպտեմ. 1-ից »	1930 թ. սեպտեմբ. 1-ը
№ 23	»	1927 թ. հոկտեմ. 1-ից »	1930 թ. հոկտեմբ. 1-ը
№ 24	»	1927 թ. նոյեմբ. 1-ից »	1930 թ. նոյեմբերի 1-ը

Շահումներ. 2-րդ Գյուղացիական Փոխառութեան պարտատոմսերով կատարվելու յեն վիճակահանումներ 8 անգամ, վորոնցից առաջինը կայացել է 1925 թ. դեկտեմբերի 15-ին, իսկ մնացածը կայանալու յեն 1926—27 թ. թ.: Ամեն մի վիճակահանման մեջ խաղարկվելու յեն փոխառութեան յուրաքանչյուր սերիայի համար (իսկ ամբողջ փոխառութիւնը բաղկացած է 10 սերիայից, վորից ամեն մեկը հավասար է 10 միլիոն ուրբ.) 3821 շահումներ 125.000 ու. գումարով, վորոնք ըստ իրենց չափի, բաժանվում են հետևյալ կերպ՝

շահում	5000 ուրբու
5	1000 ..
25	500 ..
50	100 ..
700	50 ..
2500	25 ..

Իսկ փոխառության ամբողջ գումարի վրա այսինքն 10 սերիաների համար խաղարկվելու յեն 32.810 շահումներ 1.125.000 ո., իսկ 8 վիճակահանումների ընթացքում խաղարկվելու յեն 262.480 հատ շահող ձևեր 10 միլիոն ուերլի գումարով: Յուրաքանչյուր պարտատոմս մյուս պարտատոմսերի հետ հավասար իրավունք և հնարավորություն ունի շահելու:

Շահած պարտատոմսը իր ուժը չի կորցնում, նա կարող է շահել նաև հաջորդ վիճակահանումների ժամանակ, նրա կտրոնները վճարվում են, իսկ ինքը պարտատոմսը պահպանում է իր լիակատար արժեքը:

Պարտատոմսերի հետ գնման մասին. վորքան էլ վոր պարտատոմսը ոգուտ առ իր տոկոսներով և շահումներով, նա իր արժեքը չի կորցնում: 1927 թ. նոյեմբերի 1-ից պետությունը հետ և գնելու պարտատոմսերը, վճարելով նրանց լրիվ արժեքը, այսինքն այն գումարը, վորը ծախսել է գյուղացիին պարտատոմսը գրանելիս: Ֆերեք տարվա ընթացքում, ցանկացած ժամանակ, մինչև 1930 թ. գյուղացին կարող է իր պարտատոմսը ներկայացնել Շրջգործկոմին, ֆինրաժին, բանկը, աշխանագանձարկղերը ստանալով նրա փոխարեն հասանելիք գրամը:

Կարելի չէ վաճառել բանկին. սուր կարիքի դեպքում գյուղացին իր պարտատոմսը կարող է վաճառել բանկին, վորը ազատ գնում է անասճանափակ քանակով:

Ընդունվում է ի դիմաց գյուղիարկի. կարիք չեղած դեպքում պարտատոմսը կարելի չէ վճարել ի դիմաց գյուղհարկի: 2-րդ Գյուղացիական Փոխառության պարտատոմսերն ընդունվում են ի դիմաց 1925, 1926 և 1927 թ. թ. գյուղհարկի, իրենց լրիվ արժեքով, վորը նշանակված է նրանց վրա. հաշվի յեն առնվում կտրոն-

ները յեթե այդպիսիների ժամկետն արդեն լրացել է բայց չեն փոխարինված գրամով:

Որինակ՝ յեթե գյուղացին գնել է 10 ո. պարտատոմս 1925 թ. դեկտեմբերի 1-ին և վորոշել է մոծել ի դիմաց 1926 թ. գյուղհարկի՝ դեկտեմբերի 16-ին, և միևնույն ժամանակ չի կտրել վոչ մի կտրոն, այդ դեպքում այդպիսի պարտատոմսը հաշվում է 11 ո. 25 կ., վորովհետև նա ինքն արժե 10 ուերլի. կտրոնները սկսած 1925 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչև 1926 թ. դեկտեմբերի 1-ը հավասար են 1 ո. 20 կ. և ընթացիկ կտրոնի մի մասը այն է, 15 ուրվա համար կազմում է 5 կոպեկ:

Գյուղացիական փոխառության հարմարությունները և շահավետությունները պարզ են և ափսոսալի: Բայց դրանից լիակատար ոգտվելու համար, գյուղացին պետք է վաղորդ գնի պարտատոմսը և կարելույն չափ յերկար պահի իր մոտ, չծախսելով բանկին և չմոցնելով ի դիմաց գյուղհարկի, այլ պետք է աշխատել պահել, մինչև վոր պետություն կողմից պարտատոմսերը հետ գնվեն:

Միմիայն այդ դեպքում, գյուղացին կարող է կտրել և վերածել գրամի բոլոր կտրոնները և մասնակցել վիճակահանումներին:

Ի՞նչպես իմանալ շահելու մասին. շահած բոլոր պարտատոմսերի համարները տպագրվում են յուրաքանչյուր վիճակահանման ժամանակ՝ Մյուսթյան կենտրոնգործկոմի սրգան «Իզվեստիայի» և տեղական մի շարք լրագրերում: Վիճակահանումները վերջանալուց հետո, կազմվում է շահած համարների հատուկ աղյուսակ և ուղարկվում է բոլոր գյուղխորհրդներին, շրջգործկոմներին, Աշխատավորական խնայողական Գանձարկղերին, բանկերի բաժանմունքներին, փոստ-հեռագրական բաժանմունքներին և կոոպերատիվներին:

Բացի այդ, չահած համարները հայանի յեն տեղական բոլոր թերթերի խմբագրութիւններին, փորոնք պատասխան են տալիս թե զրավոր և թե բանավոր հարցերին:

III.

ՎՈՐՏԵՎ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ՎՃԱՐՎՈՒՄ ՏՈԿՈՍՆԵՐԸ ՅԵՎ ՇԱՀՈՒՄՆԵՐԸ

ա) Շրջանային, գավառային և հանրապետական գրամարկղերի,

բ) Պետրանկի բոլոր բաժանմունքների,

գ) Աշխատավորական խնայողական գանձարկղերի և դ) Փոստ-հեռագրական բաժանմունքների կողմից:

Տոկոսների վճարումը կատարվում է կտրոնը ներկայացնելով՝ առանց պարտատոմսի: Կտրոնը պետք է կտրված լինի այնպես, փորպէսզի նրա №-ն ու ստորագրութիւնը չպատռեն: Հակառակ դեպքում կտրոնը կորցնում է իր ուժը: Դրամը արվում է կտրոնը ներկայացնելու պէս: Տվեցի՛ր կտրոնը՝ ստացիր դրամը: Շահած գրամն ստանալու համար պետք է միայն ներկայացնել պարտատոմսը (առանց գրավոր դիմումի) և դրամը անմիջապէս, կամ ծայրահեղ դեպքում մինչև բանվորական օրվա վերջնայր, կվճարվի:

Շահած գումարը վճարելուց հետո, պարտատոմսը վերագործվում է: Միայն 500, 1000 և 5000 ո. շահումներն են, փոր վճարվում են պետրանկի վարչութիւն կողմից Մոսկվայում: Անմիջականորեն Մոսկվա դիմելը պարտագիր չէ: Հիմնարկութիւնը, (փորն իրավունք ունի վճարել շահումները և փորին ներկայացվել և պարտատոմսը, շահած գումարը ստանալու համար) Մոսկվա յե ուղարկվում պարտատոմսը նրա ճշտու-

թիւնն ստուգելու համար և պարտատոմսը հետ ստանալուն պէս, շահումը վճարվում է: Մոսկվա ուղարկելու ժամանակամիջոցում, նրա արողը արվում է համապատասխան անդորագիր, նշանակելով №-ը և շահած գրամի գումարը: Շահումը վճարելիս հիմնարկութիւնն իրավունք չի արվում կատարել վորեւէ գանձում և հատկացում:

Տոկոսների պահանջման ժամանակ սահմանված է յետամյա արտոնյալ ժամանակամիջոց, սկիզբը համարելով կտրոնի վերը նշանակված ժամկետը: Շահումը պահանջելու համար նույնպէս արվում է արտոնյալ յետամյա ժամանակամիջոց, սկիզբը հաշվելով խաղարկման այն օրը յերը ավյալ պարտատոմսը շահել է:

Գյուղահարկի դիմաց մուծված պարտատոմսերի վերաբերեալ շահումները չեն վճարվում:

Ինչպէ՞ս են կատարվում վիճակահանումները: Գյուղացիական փոխառութիւն պարտատոմսերի խաղարկումը (կամ վիճակահանումը) կատարում է մի հատուկ հանձնաժողով՝ բաղկացած գյուղացիական, հասարակական, կոոպերատիվ, պետական, մասնավոր և այլն կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներից:

Հանձնաժողովի կազմի մեջ մտնում են՝ փոխգործի, կենտոմի, Հողանտառ Արհեստակցական միութիւն, Բանգյուղտեսչութիւն և այլոց ներկայացուցիչները: Խաղարկումը կատարվում է հատուկ մեքենայով փորը դործում է ելեքտրական ուժով: Տոմսերը այդ մեքենայի ակերից հանում են մինչև 8 տարեկան հասակի յերեխաները:

Հանված այն տոմսերը, փորոնց վրա գրված են թվանշաններ կաղմում է շահվող պարտատոմսի համարը:

Համարները հայտարարվում են հանձնաժողովի նախագահի և 2 անդամների կողմից և միաժամանակ

գրանցվում են 5 տեղ՝ հատուկ քարտերում և հատուկ մատյաններում:

Խաղարկությունը տեղի յե ունենում հրապարակով ուր կարող է ներկա գտնվել յուրաքանչյուր ցանկացող: Ներկա յեղողները հերթով և խմբովին կարող են դիտել խաղարկման վողջ գործողությունը և հետևել խաղարկիչ հանձնաժողովի աշխատանքներին: Բոլոր ներկա յեղողները կարող են իրենց ուզած հարցերը տալ փոխառության ու խաղարկման մասին. նրանք անմիջապես մանրամասն պատասխան կտանան հանձնաժողովից: Խորհրդային կառավարությունը ճշտությամբ և անկողմնակալ կերպով կատարում է իր պարտականությունները բնակչության հանդեպ:

IV.

Ի՞նչ ՈԳՈՒՏ ՈՒՆԻ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.

Հնարավորությունը տալով խնայողությունները հարմար ու չահավետ կերպով պահ տալու, ձեռնարկելով 2-րդ Գյուղացիական փոխառությունը, նույնպե՜ս և այլ փոխառություններ, վորոնք բաց են թողված քաղաքի ազգաբնակչության համար, պետությունն իր գանձարանն և հավաքում բնակչության ձեռքում ժամանակավորապես ազատ մնացած գրամբ:

Բնակչությանից փոխառություն վերցնելով, և գրա փոխարեն վորոչ չահ տալով, պետությունը հավաքած գրամբ ոգտագործելու յե ամբողջ տնտեսության և առաջին հերթին գյուղատնտեսության բարձրացման համար:

Մեր յերկիրը գյուղացիական է. և յեթե մենք խոսում ենք մեր տնտեսության վերականգման մասին, դա փաստորեն նշանակում է վոր անհրաժեշտ է բարձրացնել գյուղատնտեսությունը:

Մեր տնտեսության վիճակը բավական ցածր է. համաշխարհային և քաղաքացիական պատերազմները քայքայել են գյուղացու տնտեսությունը: Ծիչո է վերջին ժամանակներս մեր գյուղացիությունն սկսել և վերականգնել, այնուամենայնիվ նա չափ ծախսեր է պահանջում: Հարկավոր է պատրաստել գյուղատնտեսական մեքենաներ և ինեվենտար, կազմակերպել վոռողման և ցամաքեցման աշխատանքներ, կովել հացարույսերի վնասատուներին դեմ, նորոգել ու կոռույցել նոր բնակարաններ, բարելավել և լայնացնել ժողովրդական լուսավորության գործն ու առողջապահությունը և մի շարք ուրիշ կարիքներ, վորոնք կանգնած են խորհրդային կառավարության առաջ: Խորհրդային իշխանությունը չի ցանկանում ավելացնել հարկերը, բնդհակառակը, նա հենց նոր է, վոր ադատվել է ծանր վիճակից, բայց արդեն իջեցրել է հարկերը: 1925 թ. գյուղհարկը պակասեցվեց 100 միլիոն ուրլով: Խորհրդային կառավարությունը ցանկանում է ապագայում ևս՝ տարեց-տարի նվազեցնել գանձվելիք հարկը:

Ավելին կասենք, վոր խորհրդային իշխանությունը իր աղքատիկ գանձարանից հատկացրել է հսկայական գումար—175 միլիոն ուրլի, գյուղատնտեսական վարկի լայնացման, գյուղատնտեսական մեքենաների գնման, գյուղատնտեսական կոոպերացիան ուժեղացնելու և ուրիշ կարիքներ հոգալու համար:

Վորպեսզի գյուղատնտեսությունը բարձրացնի, պետությունը անում է այն բոլորը, ինչ վոր ներում են նրա ուժերը, բայց դա յե թիչ է: Պետության արամադրության տակ կան միլիոններ իսկ անհրաժեշտ են միլիարդներ: Միայն մի յեյր կա. դիմել փոխառություններին:

Խորհրդային իշխանությունը վարկ ստանալու համար դիմել է արտասահմանին: Արտասահմանի հա-

ընտանեքը մեզ չմերժեցին, բայց ներկայացրին այնպիսի դժվարին և ստրկացնող պայմաններ, վոր մենք այդ «լավությունից» հրաժարվեցինք: Մենք ի հարկ ե, կրատանանք փոխառություն՝ մեզ համար ընդունելի պայմաններով, բայց դրա համար մենք պետք է մեր սեփական ուժերով վերականգնենք մեր տնտեսությունը: Յեւ քանի չառ մենք ամբանանք, այնքան ավելի շուտ և մեզ համար ձեռնառու պայմաններով փոխառություն կստանանք արտասահմանից: Չցանկանալով բարձրացնել հարկերը այլ ընդհակառակը ձգտելով պակասեցնել այն և միաժամանակ հնարավորություն չունենալով արտասահմանից ընդունելի պայմաններով փոխառություն ստանալու, Խորհրդային Կառավարությունը, ձեռնարկում է ներքին փոխառությունների: Թեպետ մեր յերկիրը աղքատ է, այնուամենայնիվ կատարվում է մանր, փոշիացած միջոցների կուտակումն:

Այդ մանր խնայողություններն, աղատ և կիսաաղատ միջոցները, պետությունն ուղղում է հավաքել իր դանձարանը, վորպեսզի դրանցով կազմվի միլիոններ, վորոնցով հնարավոր կլինի հոգալ դյուղի և դյուղացու կարիքները:

Ձեռնարկել այն խոշոր աշատանքները, վորոնց մասին ասացինք:

Այդ փոշիացած միջոցների ժողովուրդը 2-րդ Գյուղացիական Փոխառությունն է հանդիսանում:

Խորհրդային միության աշխատավորները, վարկ տալով իրենց կառավարությանը, իրենց են ուղնում, վորովհետեւ այն դրամը վորը փոխարինաբար տրվում է պետությանը, ծառայում է ընդհանուր դործին վորում չահագործված ամեն մի աշխատավոր:

Գյուղացիների և բանվորների միացյալ ուժերով և նրանց ոժանդակությամբ, Խորհրդային Կառավարու-

թյունը լիակատար ձեով կկարողանա վերականգնել, առողջացնել և ծաղկեցնել ժողովրդական ամբողջ տնտեսությունը և բարձրացնել բնակչության բարեկեցության մակարդակը:

Ի՞նչպես պետք է կատարվի գյուղացիական փոխառության իրացումն

Ստիպել չի կարելի: Փոխառության պարտատոմսերի գնման կամ դանազան կազմակերպությունների և անձանց կողմից նրանց գյուղացիներին՝ հանձնման առանց վերջինների ցանկության և համաձայնության, չի թույլատրվում. ստիպողականությունը հետապնդվում է սրենքով:

Այդ առթիվ Միության Ժողկոմխորհը հատուկ վորոշում է հրատարակել: Փոխառությունը տուրք չի: Տուրքը պետության կողմից դրվում է վորոշ քաղաքացիների վրա և վերջինները պարտավոր են վճարել այդպիսին: Անբարեխիղջ հարկատուները դատի են կանչվում:

Այդպիսով հարկը գանձվում է ստիպողաբար:

Իսկ փոխառության պարտատոմսերի գնումը՝ յուրաքանչյուր գյուղացու սեփական գործն է. ով դա իրեն ողտակար և համարում, նա ել գնում է: Փոխառությունը վոչ միայն տուրք չի, այլ ինչպես տեսանք, նա բաց է թողվում այն նպատակով, վորպեսզի գյուղացուն հնարավորություն տրվի հարմար և ձեռնտու ձեով պահ տալու իր խնայողությունները: Պետությունը չի ցանկանում փոխառությունները հավաքել ստիպողաբար:

Գյուղացիական փոխառության պարտատոմսի գնումը կամավոր է: Պետությունն ասում է՝ ով փող ունի, վոր այսօր չի ողտադործում կամ պետք է գործադրվի (ծախավի) մի վորոշ ժամանակից հետո, թող այդ փողը տա կառավարությանը. իսկ նա վոչ միայն ձեզ կվերա-

դարձվի, այլ կտա շոշափելի յեկամու՝ տոկոսներ, չա-
համներ և գյուղհարկը մուծելու ձեռնառու պայմաններ:

Խորհրդային կառավարութեան կողմից բաց թողված
փոխառութեանները չեն պահանջում վորեւէ գոհարեռու-
թյուն. ում ձեռնառու յե նա յեւ թող զնի այդ պարտա-
տոմսերը: Գալով այն հարցին թե վորքան ձեռնառու յեն
խորհրդային կառավարութեան փոխառութեանները, դա
արդեն ապացուցված է այն հաջողութեաններով, վոր
ունեցել են մինչայժմ բաց թողված փոխառութեանները:

Փոխառութեանները կառուցվում են այնպես, վոր
նրանք ձեռնառու յեն, թե՛ պարտատոմսեր գնողներին և
թե՛ պետութեան համար:

V.

ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ՏԵՐԸ ՇՐՋՈՐԾԿՈՄՆ Ե

Գյուղացիական փոխառութեան մեջ շահագրգռված
է գյուղական ամբողջ բնակչութեանը: Անհրաժեշտ է
վորպեսզի գյուղացին փոխառութեան պարտատոմսերը
կարողանա գնել իր գյուղում, չգիմելով այդ առթիւ քա-
ղաք, մինչև իսկ Շրջործկոմ, կամ վորեւէ մի ուրիշ հե-
ռավոր տեղ:

Յեւ ահա, վորպեսզի պարտատոմսերի վաճառքը մո-
տեցվի ազգաբնակչութեանը, վորպեսզի գյուղացին կա-
րողանա պարտատոմսը գնել առանց միջնորդի, վորը կա-
րող է ստանալ ողուտի մի վորոշ մասը, այդ պատճառով
էլ, բացի բանկերից, փոխադարձ-վարկի բնկերութեան-
ներից, Փին-մարմիններից, Աշխնազանձարկերից,
փոստ-հեռագրական հաստատութեաններից և կոոպերա-
տիվներից, փոխառութեան պարտատոմսերը վաճառվե-
լու յեն նաեւ գյուղում:

Այդ վաճառքի կազմակերպումը գյուղում հանձ-
նվում է շրջանին: Փոխառութեան տերը Շրջործկոմն է

գտնում: Շրջործկոմը մոտ գտնվելով ազգաբնակու-
թեան յայն մասսաներին, լավ գիտե իր շրջանի կենցա-
ղային և կուլտուրական յուրահատուկ կողմերը: Նա կա-
րող է ավելի լավ կազմակերպել իր աշխատանքը. կարող
է մասնակից դարձնել ավելի մեծ թվով գործակալների
այսինքն՝ փոխառութեան տարածողների, ավելի լավ հե-
տեւել վերջինների աշխատանքներին և այլն:

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԼԻԱԶՈՐ.

Այսպիսով, գյուղացիական փոխառութեան տարած-
ման գործը ավելի լավ հիմքերի վրա դնելու համար,
մասնակից են դարձվում Շրջործկոմները: Յուրաքան-
չյուր շրջանում, Շրջործկոմների անդամների թվից
նշանակվում է փոխառութեան իրացման լիազոր: Շրջա-
նային լիազորը նշանակվում է գավառային լիազորի կող-
մից, վորը գտնվում է Գավթինբաթին կից: Նշանակել
Շրջանային լիազոր, ղեկավարել նրա աշխատանքները և
միաժամանակ պաշտոնանկ կամ նկատողութեան անել
սխալ գործերի համար և այլն, կարող է միմիայն գավա-
ռային լիազորը: Ուստի՝ բոլոր բողոքները կամ հայա-
րարութեաններ Շրջլիազորների արարքների վերա-
բերյալ պետք է ուղղել գավառ, կամ՝ Հ. Խ. Ս. Հ.
Ֆինթոյկոմատին: Ինչպես տեսնում ենք, փոխառութեան
իրացման լիազորները նշանակված են նրա համար վոր-
պեսզի փոխառութեան տարածման գործում գյուղական
ազգաբնակչութեան շահերը լավ պաշտպանվեն և զբանով
ողնեն պետութեանը: Լիազորի պարտականութեանները
փոխառութեան նկատմամբ չառ մեծ են: Նա յե վոր իր
շրջանի սահմաններում կազմակերպվում է գործակալնե-
րի ցանցը: Շրջանում աշխատելով, պարզ է վոր նա ավե-
լի քան ծանոթ է նրա հեա՝ ճանաչում է մարդկանց և գոր-
ծող կազմակերպութեաններին, վորոնք կարող են ակտիվ
աշխատանք տանել գյուղում, տարածելով փոխառու-
թեան պարտատոմսերը: Մասնակից դարձնելով գործա-

կալներին, լիազորը ղեկավարում է նրանց աշխատանքը՝ տալիս ե ցուցմունքներ, խորհուրդներ, ամեն կերպ աջակցում է նրանց և այլն:

Բացի այդ, լիազորի վրա գրված են հետևյալ պարտականությունները՝ ստանալ գալստային լիազորից փոխառության պարտատոմսեր, ազխտացիոն նյութեր բաժանելով այգպիսիները գործակալների միջև, հետևել գործակալների աշխատանքներին փոխառության պարտատոմսերի տարածման գործը կանոնավոր հիմքերի վրա դնելու համար. հետևել, փորպեսպի շրջանում պարտատոմսերը գյուղացիության մեջ պարտադիր կերպով չտարածվեն. վոր ազխտացիոն նյութերը ոգտագործված լինեն նպատակահարմար ձևով. վոր առանց ուշացնելու կիրառվեն կյանքում, գալստային լիազորի կարգադրությունները. հետևել վոր իր ժամանակին պարտատոմսերի վաճառքից ստացված գրամը գործակալները նրան հանձնեն. ժամանակին ուղարկել նրա, և գործակալների կողմից՝ վաճառքից ստացված գրամը, գալստակային լիազորի հասցեյով. կազմել և ուղարկել փոխառության իրացման հաշվետվությունները և վերջապես ինքը շրջլիազորը կարող է վաճառել պարտատոմսեր:

Շրջլիազորի վրա գրված պարտականությունների համար, նրան տրված է նաև համապատասխան իրավունքներ:

VI.

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

Ինչպես ասացինք, իր շրջանի սահմաններում, շրջլիազորը կազմակերպում է գործակալների ցանց. գործակալները կոչվում են նրա կողմից, նախ շրջանի կուլտուրական ութերից՝ ուսուցիչներից, գյուղատնտեսներից, բուժականներից, խրճիթ-ընթերցարանի, ախումբ-

ների, գրադարանների վարիչներից և այլն: Ի դեպ՝ անշուշտ տվյալ շրջանի բնակիչներից և միմիայն նրանց կամավոր համաձայնությամբ: Այնուհետև շրջլիազորը նույն հիմունքներով գործակալներ է գտնում առաջագեմ գյուղացիների միջավայրից, վորոնք աշխատում են գյուղում բնտրական պաշտոններով. որինակ՝ անդամ են գյուղխորհրդի, խորհուրդների վերընտրության Հանձնաժողովի և այլն:

Գործակալների բնտրության գործն ամբողջովին բնկած է շրջլիազորի վրա, վորը նրանց ընտրելիս ղեկավարվում է գործի շահերի տեսակետից: Այգպիսի գործակալներին աշխատանքի կոչելը, մեծ ոգուտ է բերելու փոխառության տարածմանը:

Գրադետ անձնավորությունը փոխառության մասին գրքույկներ կամ թուղթիկներ կարգալով կարող է ղեկուցել կամ պատմել գյուղացիներին փոխառության ոգուտների և նրա բոլոր պայմանների մասին: Ի հարկե գործակալը պետք է լինի այգպիսի անձնավորություն, վորը համարաք ու հարգանք է վայելում ազգաբնակչության մեջ. միայն այդ դեպքում նրա աշխատանքի պայմանները կարող են հաջող լինել և ցանկալի ու բարեհաջող հետևանքը տալ: Գործակալները հրավիրվում են լիազորների կողմից, տալով նրանց ստորագրություն:

Յեթե շրջլիազորը գտնում է, վոր նրա հրավիրած գործակալը չի գործում ստորագրության մեջ յեղած կանոնների համաձայն, վոր տվել է նրան գործակալը, այդ դեպքում լիազորն իրավունք ունի այգպիսի անշուրհ գործակալին հեռացնելու, սղահանջելով նրանից անհապաղ՝ հաշվետվություն և հանձնումն, վաճառված պարտատոմսերի գրամի և տակավին չվաճառված պարտատոմսերի:

Գործակալի կողմից չբնականորեն տրվում է այս ձևի ստորագրութուն՝

Ստորագրութուն

Հայաստանի հանրապետության

. գավառի

Հրջանի գործակալ՝

. -ի գործակալի անունը, հայրանունը և ազգանունը

. պաշտոնը

. բնակավայրը

.

1. Լինելով ԽՍՀՄ Ֆինոգիոմատի շրջանային լիազորի հրավերած գործակալը, 2-րդ Գյուղացիական կազարկու Փոխառության պարտատոմսերն իրացնելու գործում, պարտավորում եմ, իբրև ԽՍՀՄ Ֆինոգիոմատի գործակալ, բացել ինձ մոտ հիշյալ փոխառության պարտատոմսերի վաճառք բացասական դյուղում:

2. Ճշտությամբ կատարել, ԽՍՀՄ Ֆինոգիոմատի 1925 թվի հոկտեմբերի 21-ի գյուղացիական կազարկու Փոխառության պարտատոմսերի վերաբերյալ № 57 շրջաբերականով, գործակալների վրա դրված բոլոր պարտականությունները, վորպիսի շրջաբերականը ծանոթ է ինձ:

3. Մասնավորապես պարտավորվում եմ պարտատոմսերի վաճառքից ստացած գումար իմ ժամանակին այն ե՝ ամսի 1-ին, 10-ին և 20-ին հանձնել շրջանային լիազորին, նրանից հետո պահելով միայն ինձ հասնելիք 2 տոկոս կոմիսիոն վարձատրությունը: Դրամի հետ միասին, պարտավորում եմ ներկայացնել, հաշվային տեղեկագիր ինձ հայտնի ձևով: Պարտավորում եմ առ 1-ի յուրաքանչյուր ամսի ներկայացնել չիրացված պարտատոմսերի կարոնները:

4. Շրջլիազորի, նաև շրջաբերականում ցույց տրված մյուս լիազոր անձանց կողմից, իմ լիազորությունների դադարեցման վերաբերյալ պահանջ լինելու դեպքում, պարտավորվում եմ անհապաղ հանձնել հաշիվը, փողը և պարտատոմսերը:

5. Ժամանակն անցած գումար և կարոնները ինչպես նաև պարտատոմսերը վոչ ժամանակին հանձնելու (ստորագրության 3-րդ և 4-րդ կետեր) դեպքում, պարտավորվում եմ բացի չհանձնված գումարից, չհայթհայթված կարոնների, կամ նրանց արժեքների, չհանձնված պարտատոմսերի կամ նրանց անվանական արժեքի վերադարձնելուց, վճարել նաև տուժանք*), չհանձնված գումարի, չհայթհայթված կարոնների արժեքի, կամ չհանձնված պարտատոմսերի անվանական արժեքի % -ով:

Սույն ստորագրության մնացած կետերից վորեկ մեկի խախտման դեպքում պարտավորվում եմ վճարել ուրբու տուժանք:

. 1925 թվի

Գործակալ

Լիազորի կողմից իբրև գործակալի, վորեկ հիմնարկության կամ կազմակերպության (կոոպերատիվ, վարկային ընկերություն և այլն) աշխատանքի կոչման դեպքում, անվան հոր անվան, ազգանվան և բնակավայրի փոխարեն, գրվում է ավյալ հիմնարկության անունը և նրա վարչության տեղը: (Որինակ՝ Աշտարակի վարկային ընկերություն՝ Եջմիածնի գավառի Աշտարակ գյուղում):

*) Տուժանքի չափը վորոշվում է գավառային լիազորի կողմից, շրջանային լիազորի բոլոր գործակալների համար:

Այնուհետև ստորագրութեան բոլոր տեղերում, «պարտավոր եմ» բառից առաջ, պետք է գրել հիմնարկութեան կամ կազմակերպութեան լրիվ կոչումը և «պարտավոր եմ» բառի փոխարեն գրել «պարտավորվում եմ»: (Որինակ՝ Աշտարակի վարկային ընկերությունը պարտավորվում է): «Իմ», «կողմից» բառերի փոխարեն, նախած կազմակերպության կոչմանը, պետք է գրել՝ «Ապագա ողական ընկերություն» և այլն:

Անհրաժեշտ է վոր ստորագրությունը, ստորագրող ված լինի այն անձանց կողմից և այն թվով, ինչպես դա պահանջում է ավյալ կազմակերպության կամ հիմնարկութեան մասին յեղած կանոնադրությունը:

VII.

ԻՆՁ ՊԵՏՔ Ե ԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ

Գործակալի աշխատանքը բաժանվում է 3 մասի, բայց նրանք բոլորն էլ սերտորեն կապված են միմեյանց հետ: Նախ և առաջ գործակալը հենց փոխառութեան պարտատոմսերի տարածման գործն է տանում: Յերկրորդ ազիտացիա յե մղում է յերրորդ տանում է հաշվեավորությունը:

Նախ խոսենք առաջինի մասին, այսինքն՝ փոխառութեան պարտատոմսերի տարածման կարգի մասին:

VIII.

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԻ ՅԵՎ ԼԻԱԶՈՐՆԵՐԻ ՓՈԽԱՐԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Մենք արդեն գիտենք, վոր շրջլիազորն իրավունք ունի գործակալին հետացնելու յեթե վերջինը իր աշխատանքի ընթացքում չի կատարում ստորագրութեամբ սահմանված կանոնները: Իսկ յեթե լիազորը գործակալին ներկայացնի անորեն պահանջ, այդ դեպքում վերջինս կարող է բողոք տալ շրջլիազորի արարքի համար, փոխա-

ռութեան իրացման դավառային լիազորին: Այնուամենայնիվ՝ գործակալի բողոք տալը (շրջլիազորի արարքի համար), վոչ մի բանում չի կանգնեցնում վերջինիս կարգադրությունները:

Յեւ առհասարակ գործակալներն, իրենց աշխատանքում ղեկավարվում են այն կարկադրություններով և ցուցմունքներով, վորոնք առաջադրվում են շրջլիազորի կողմից: Հենց նրան են դիմում բոլոր տեղեկանքների և խորհուրդների համար: Լիազորից նրանք ստանում են փոխառութեան պարտատոմսերը, ազիտացիոն նյութը և նրան են հանձնում փողն ու հաշվեավորությունը:

IX.

ԻՆՁՊԵՍ ԵՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԸ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՄՍԵՐ ՍՏԱՆՈՒՄ:

Փոխառութեան պարտատոմսեր գործակալներն ստանում են շրջլիազորից, վորն իր հերթին ստանում է գաւառային լիազորից: Պարտատոմսերը գործակալների մէջ բաժանելիս, շրջանային լիազորը, հաշվի յե առնում պարտատոմսեր տարածելու այն հնարավորությունները վոր ունի յուրաքանչյուր գործակալ: Ով կարող է ամէլի շատ պարտատոմսեր տարածել, հենց նա յեւ մեծ քանակութեամբ ստանում է: Ըստ պարտատոմսեր տարածելու և փողն ու հաշվեավորությունը շրջանային լիազորին ներկայացնելու շափի, վորի մասին կխոսենք ստորեւ, գործակալը շրջանային լիազորից ստանում է պարտատոմսերի նոր քանակ: Պարտատոմսեր ստանալիս, գործակալը շրջանային լիազորին ստացական է տալիս, վորը կրկին հետ է ստանում հաշվեավորությունը և փողը հանձնելուց հետո:

ԳՈՐԾԱԿԱԼԻ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պարտատոմսեր տարածելու աշխատանքի համար, գործակալները պետութիւնից վարձատրութիւն են ստանում: Ի դեպ, ի հարկէ ավելի չատ վարձատրութիւն ստանում է նա, ով ավելի չատ պարտատոմսեր է տարածել, այսինքն՝ վարձատրութիւնը գտնվում է տարածված պարտատոմսերի հետ ուղիղ հարաբերութեան մէջ:

Այդպիսով 200 ուրբու տարածողն ավելի յէ ստանում, քան 50 ուրբու տարածողը: Վարձատրութիւնը սահմանված է գործակալի վաճառած փոխառութեան պարտատոմսի գումարի 2%-ի չափով: Որինակ՝ 200 ո. պարտատոմսեր վաճառողը ստանում է 4 ո. վարձատրութիւն: 50 ուրբու պարտատոմսեր վաճառողը ստանում է 1 ո. վարձատրութիւն: Գործակալն այդ վարձատրութիւնն ստանում է փոխառութեան վաճառված պարտատոմսերի դրամը չրջանային լիազորին հանձնելիս:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ ՊԱՐՏԱՏՈՄՍԵՐ ՏԱՐԱԾՈՒՄ

Փոխառութեան պարտատոմսերի տարածելն իր վրա վերցնող յուրաքանչյուր անձնավորութիւն՝ ուրեմն գործակալը, այդ մասին լայնորեն տեղեկացնում է իր գյուղի կամ ավանի ազգաբնակչութեանը, հավաքելով ների միջոցով և այլ յեղանակներով: Գործակալը հայտնում է այն տեղը, և ժամերը ուր նա պարտատոմսերի վաճառք է կատարելու: Ի դեպ՝ այդ տեղում և խոտացած ժամերին նա պետք է անպայման ներկա գտնվի:

Չափազանց ցանկալի յէ, վոր այդ բոլոր տեղեկացումները կատարվեն հայտարարութեան փակցման ճա-

նապարհով, մի վորոչ, աչքի բնկնող և ազգաբնակչութեանը նախորոք հայտարարված տեղ, որինակ Գյուղ-խորհրդի մոտ, խրճիթ-բնիկացարանում, կոոպերատիվում և այլն:

Գործակալը կարող է և պետք է պարտատոմսերը տարածի կամավոր կարգով: Ամեն տեսակի ստիպողականութիւն, ինչպիսին էլ վոր նա լինի, արգելված է որեւքով և այդպիսին թույլ տվող յուրաքանչյուր վորք, պատասխանատու յէ դատարանի առաջ:

Փոխառութեան պարտատոմսերի հաջող տարածման գործին պետք է նպաստի ագիտացիան վորը կազմում է գործակալի աշխատանքի յերկրորդ մասը:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՄՂԵԼ ԱԳԻՏԱՑԻԱՆ

Ագիտացիայի նշանակութիւնն ու խնդիրը

Ներկա դրքույկի սկզբում մենք համոզվեցինք, վոր գյուղացիական փոխառութիւնը մեծամեծ ոգուաներ է բերում գյուղացիութեանը և ոգտակար է պետութեան համար:

Պարզ է, վոր քանի վոր փոխառութիւնը արդյունավետ և գյուղացիութեան համար, ուստի՝ յուրաքանչյուր գյուղացի պետք է շտապի պարտատոմսեր դրնել և վոր թէ իր փողը պուլիկում պահել: Բայց ամբողջ գծախառութիւնը նրանումն է, վոր գյուղացիական ազգաբնակչութիւնը գեւես վոր ամբողջովին ծանոթ է այդ ոգուաների հետ: Ղեռ վոր բոլորը գիտեն, թէ վորքան ձեռնատու յէ, պարտատոմսերի մէջ իրենց՝ թեկուզ և ժամանակավորապես ազատ միջոցների տեղավորումն:

Յեւ անհայտ յուրաքանչյուր գործակալի խնդիրը կայանում է նրանում, վորպեսզի վորջ գյուղացիութեանը

ծանոթացվի այն արդյունքների հետ, վորը բերում է գյուղացիական փոխառությունը: Չպետք է վոչ մի գյուղացի մնա, վորը չիմանա փոխառության մասին նրա բոլոր ոգուտները և պուլիկի դեմ ունեցած առավելությունների մասին. և դա՝ գործակալների պործն է:

Այդպիսով, ագիտացիայի նշանակությունը մեծ է, նրա բովանդակությունը կայանում է փոխառության եյության և նրա արդյունավետությունը բացատրելու մեջ, իսկ ագիտացիայի ուղղակիցը ինքը գործակալն է հանդիսանում:

XIII.

ԻՆՁ ՊԵՏԳ Ե ՊԱՏՄԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ ԳՅՈՒՂԱՅՈՒՆ.

Յեւ այդպես, գրույցի կամ գեկույցի ժամանակ, պետք է պատմել գյուղացուն, նրա գյուղացիական փոխառության մասին: Սույն գրքույկի առաջին մասում այդ բանի համար, կա անհրաժեշտ նյութ:

Այնուամենայնիվ, պարզության և հարմարության համար, բերում ենք այդպիսի գրույցի կամ գեկույցի մի փոքրիկ ծրագիր:

Ահա այդ որինակելի ծրագիրը՝

ա) 2-րդ Գյուղացիական Փոխառությունը գյուղացիությանը տալիս է հարմար և չափազանց արդյունավետ միջոց նրա խնայողություններն ու ժամանակավորապես ազատ միջոցները պահպանելու համար: Պուլիկում պահվող փողերը յեկամուտ չեն տալիս, իսկ 2-րդ Գյուղացիական Փոխառության մեջ գրված փողերը տալիս են տարեկան 12% յեկամուտ և մինչև 5,000 ո. շահելու հնարավորություն՝ յուրաքանչյուրութ որինակ խաղարկումներից:

բ) 2-րդ Գյուղացիական Փոխառության պարտատոմսերը մեծ յեկամուտ տալով, իրենք յերբեք չեն

կորցնում իրենց լրիվ արժեքը: 1927 թ. նոյեմբերի 1-ից պետությունը հետ կգնի պարտատոմսերը վճարելով նրանց լրիվ արժեքը: Այդպես ուրեմն՝ պարտատոմսերով միայն կարելի չէ շահել բայց տանուլ տալ, չի կարելի:

գ) Փողի կարիք յեղած դեպքում, միշտ կարելի չէ պարտատոմսերը վճարել քանկում: Գյուղհարկը վճարելիս կարիք յեղած դեպքում, կարելի չէ մուծել այն, պարտատոմսերով, վորոնք ընդունվում են ըստ լրիվ արժեքի:

դ) Գյուղացիական փոխառության հարմարություններն ու ոգուտները պարզ են և ակնհայտ: Բայց վերջինս լիակատար ձևով ոգտագործելու համար, պետք է նախորդը գնել պարտատոմսերը և պահել յերկար ժամանակ, չվճարելով և չհանձնելով ի դիմաց հարկի:

յե) Պետությունը՝ գյուղատնտեսության բարձրացման ու զարգացման ինչպես և գյուղացիության բարեկեցության լավացման համար փողի կարիք գգալով ու չցանկանալով այդ փողը ստանալ հարկերի բարձրացման միջոցով, (և ընդհակառակը, հարկերի գրույքը պակսեցնելով) ապա նաև հնարավորութիւյուն չունենալով մոտ ժամանակում արտասահմանից փոխառություն ստանալու, ընդունելի պայմաններով՝ դիմում է փոխառության՝ յերկրի ներսում, պարտ ստացած փողի փոխարեն ազգարնակությանը մեծամեծ արտոնություններ և ոգուտներ տալով:

Դրանից զատ, պետք է պատմել գյուղացուն, բոր մանրամասնություններն այն մասին, թե ինչպես պետք է իմանալ շահումն, վորտեղ և ինչպես ստանալ տոկոսներն ու շահած դումարը, ինչպես է լինում, խաղարկությունը և այլն:

Սա մի որինակելի ծրագիր է, վորը ցույց է տալիս այն մոմենտները, վորոնց վրա պետք է կանգ առնել գլխավորապես ագիտացիայի ժամանակ: Բայց յուրաքանչյուր գեկուցող, կամ գրույցն անցկացնող անձնավորութուն, պետք է թված կետերը զարգացնի այնպես, վորպեսզի յուրաքանչյուր գյուղացու համար պարզվի գյուղացիական փոխառության բոլոր արդյունքներն ու վողջ ոգուար, հագուստ նրա՝ իրեն գյուղական տնտեսատիրոջ և բանվոր-գյուղացիական պետության՝ իրեն աշխատավորների շահերի կազմակերպչի և պաշտպանի:

XIV.

ԻՆՉՊԵՍ ՄՂԵԼ ԱԳԻՏԱՑԻԱՆ.

Ագիտացիայի բոլոր միջոցներն ու ձևերը ցույց տալը շատ դժվար է, քանի վոր միևնույններ ամեն տեղ չեն գործադրվում: Կարելի չէ միայն մի բան ասել, այն՝ վոր ագիտացիայի բոլոր տեսակները վորոնք գործադրվում են տվյալ շրջանում, գյուղում, կամ ավանում բնդհանրապես, պետք է ոգտագործվեն նույնպես և գյուղացիական փոխառության ագիտացիայի համար:

Սկզբնական շրջանում պետք է ոգտագործել ագիտացիայի համար բոլոր հնարավորություններն այն հաշվով, վորպեսզի յուրաքանչյուր գյուղացի լավ բացի և փոխառության բոլոր արդյունքները, վորպեսզի այստեղից նա գուրս բերի իրեն համապատասխան յեղրակացությունը: Պետք է պարտադրանք դնել և հարկավոր է շտապել: Ուրեմն՝ ինչպե՞ս պետք է անցնի ագիտացիան. պետք է գեկուցում կարդալ հավաքութուն: Չրույցներ սարքել խրճիթ-րնթեցարանում, նաև գյուղացիների առանձին խմբերի հետ, վորոնք պատահաբար կամ՝ հենց այդ նպատակով հավաքված են լի-

նում: Լավ կլինի գեկուցումն անել ակումբում, կամ ժողովրդական տանը, ներկայացումն սկսվելուց առաջ. թերևս ելեքտրական լուսավորության յերևան յեկած ուրը տվյալ գյուղում, կամ՝ դպրոցի, հիվանդանոցի բացման ուրը, կապելով այդ բանը գյուղացիական փոխառության հետ, վորն ոժանդակում է գյուղի կյանք կենցաղի բարվոքմանը:

Բանավոր ագիտացիայից զատ պետք է ոգտագործել նաև պատի լրագրեր, Կոմբլիշի ու Կոմյերիտականների կողմից անցկացված զանազան միջոցները:

Գործակալն իր շրջանում ագիտացիայի կազմակերպողն ու նրա ուղեկիցն է հանդիսանում: Բայց նա գեպի վերջինը պիտի դրավի Կոմյերիտականներին և կուլտուրական այն բոլոր ուժերին, վորոնք գտնվում են նրա շրջանում: Այդ վերջիններին գործակալը գյուղում կամ ավանում: Այդ վերջիններին գործակալը պետք է խնդրի՝ մասնակցել փոխառության ագիտացիային զարձակ գրույցներին և մեկնաբանություններին հանապարհով, վորոնց համար պետք է տալ այդ ընդերքներին անհրաժեշտ նյութ, գրքույկներ, թուղթիկներ և այլն:

Այնուհետև գործակալի վրա դրված է շրջիագործի միջոցով կենտրոնից ստացվող պլակատներին փակցման պարտականությունը: Պետք է բնորել ամենահարմար և ազդի բնկնող մի տեղ, վորտեղ ավելի շատ անցուդարձ է լինում:

Յեթե հաջող տեղ է բնորված, պլակատը մեծ ոգուտ է բերում. հակառակ դեպքում նա կորցնում է իր վողջ նպատակը:

Գյուղացիական փոխառության համար մղվող ագիտացիան չպետք է սահմանափակվի միայն այստեղ թրվածով. յուրաքանչյուր գործակալ պետք է մտածի ա-

գիտացիայի խնդրի շուրջը և նախաձեռնի այն բոլորը, վորոնցում նա ի վիճակի յե և հնարավորություն ունի կատարելու:

XV.

ՏԵՂԵԿԱՆՔՆԵՐ ՏԱԼԸ.

Ագիտացիայից զատ, կարեւոր է նույնպէս գյուղացիական փոխառութեան մասին տեղեկանքներ և զանազան խորհրդներ տալը:

Գյուղացին կարող է չիմանալ, կամ մոռանալ թե վորտեղ և ինչպէս կարելի յե տոկոսային յեկամուտը և շահումն ստանալ. վորտեղ պետք է պարտատոմսը գրավ դրվի և այլն: Յեւ ահա հարկավոր է կաղմակերպել տեղեկանքներ տալու գործը այդ բոլոր հարցերի վերաբերյալ: Ամեն գյուղում և ավանում պետք է մի տեղ լինի, ուր նախորդ հայտարարված որերին և ժամերին արվեն բոլոր տեղեկանքները: Նման տեղ ավելի լավ է ընտրել խրճիթ-ընթերցարանը, Գյուղխորհուրդը, դպրոցը, կամ այլ ուր: Ինքը գործակալը, կամ այն անձը, վորին նա հանձնարարել է այդ գործը, անպայման դռնվելու յե պայմանավորված տեղում և տալու յե բոլոր տեղեկանքները: Տեղեկանքները տալը գործակալը կարող է հանձնարարել ում վոր ցանկանա, բայց ինքը կրում է պատասխանատվություն այն բանում, վոր պեսզի այդ տեղեկանքները արվեն ժամանակին և ճշտիվ կերպով. վորպեսզի գյուղացիները չմնան կանգնած փակ դռների, կամ դատարկ սենյակի առաջ:

Ամենակարեւորը շահած համարների մասին տեղեկանքներ տալու հարցն է հանդիսանում: Մեր գրքույկի սկզբում արդեն ասացինք, վոր կա ութ վիճակահանում: Յուրաքանչյուր նման խաղարկութեանից հետո, գյուղացին պետք է գիտենա՝ չի՞ շահել արդյոք նրա

պարտատոմսը: Այստեղ գործակալը պետութեան և գալուստի նրան:

Շահած համարները հայտարարվում են լրագրերի և ջերում և տպագրվում են հատուկ ազյուսակներով, վորոնք ուղարկվում են բոլոր Շրջգործ կոմիտեներին և գյուղխորհրդներին: Գործակալը պետք է տեղեկանք տա, թե վորտեղ պետք է իմանալ շահելու մասին. կամ հենց ինքըն և ստուգում, գիտնալու համար, թե չի՞ շահել արդյոք այդ գյուղացու պարտատոմսը վորի համար նա գրվել է իրեն:

Յեթե ինչ-ինչ պատճառներով այդպիսի ազյուսակ չկա, պետք է նամակ գրել խմբագրատուն, (վոր լրագրերի վոր ցանկանաք), կամ՝ գովաֆինրաժնին, ցույց տալով պարտատոմսերի համարներն ու սերիաները և խնդրելով, թե արդյոք նա չի՞ շահել: Նամակ կարող է ինքը գյուղացին ուղարկել, կամ այդ անել գործակալի, վերջինս էլ շրջլիադորի միջոցով:

XVI.

ՊԵՏՔ Ե ԳՐԵԼ ԼՐԱԳՐԵՐՈՒՄ.

Լրագրերի հետ կապ պետք է պահպանվի վոր միայն շահած պարտատոմսերի մասին արվող հարցումներով:

Լրագրում պետք է գրել նաև այն մասին, թե ինչպէս է ընթանում գյուղացիական փոխառութեան տարածումն գյուղում. գյուղացիներն ինչպէս են վերաբերվում փոխառութեանը. փոխառութեան մեջ նրանք ինչպիսի փոփոխումներ են անհրաժեշտ համարում:

Նման գիտողութեաններ պետք է գրել գործակալը, կամ մեկ ուրիշը՝ նրա խնդրանք. մասնավորապէս գյուղթղթակիցը: Այդ գիտողութեանները լրագրում հնարավորութեան կտան գյուղացիական փոխառութեան տարածման գործը լավացնելու:

Գրելի կարելի չէ վուշ միայն տեղական, ալլ և կեն-
տրոնական լրագրերում:

Յեթե այս կամ այն գիտողությունները չդետեղվեն
տեղի սղության պատճառով, վրդովվելու կարիք չկա,
ներանք չեն կորչի: Նրանք կուղարկվեն Փինաններին ժո-
ղովրդական կոմիտեի և, վերջնականորեն որոշված նրանց,
լրագրի միջոցով կամ հեղինակների հասցենով իր պա-
տասխանը կտա:

XVII.

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՀՆԳՅԱԿԸ ՅԵՎ ԳՈՐԾԱԿԱԼԻ ԿԱՊԸ ՆՐԱ
ՀԵՏ.

Ազխատյիտն աշխատանքը անց է կացվում վուշ միայն
գործակալների կողմից, նա տարվում է նաև շրջապատ-
րի և հատկապես յուրաքանչյուր շրջանում ստեղծված
«շրջանային հնգյակներին» կողմից:

Գյուղացիական փոխառության իրացմանն ոժանգա-
կող այդ հնգյակները կազմակերպվում են շրջագործկոմ-
ներին կից: Հնգյակի նախագահ չէ հանդիսանում փոխա-
ռության իրացման շրջանային լիազորը: Հնգյակի ան-
շամներն են՝ Մ. Կոմ. Կուսակցության շրջանային Բը-
ջիջի կամ շրջկոմի ներկայացուցիչը, կոոպերացիայի
ներկայացուցիչը, շրջանային դպրոցի վարիչը և փոխ-
ոգկոմի ներկայացուցիչը: Այդ շրջանային հնգյակը
շրջանում կազմում է ազխատյիտն աշխատանքի ծրագիր:
Ըստ այդ ծրագրի կազմակերպվում է աշխատանքը,
անց է կացնում գեկույցներ և գրույցներ, կազմակեր-
պում է տեղեկանքներ տալը, լսում է գործակալների գե-
կույցում՝ նրանց կողմից տարված ազխատյիտն աշխա-
տանքի մասին և տալիս է նրանց աշխատանքներ: Բա-
ժանում է ստացվող ազխատյիտն նյութը գործակալներին
միջև:

Յուրաքանչյուր գործակալ պետք է ամենաաերա կա-
պը պահպանի ինչպես շրջապատի նույնպես և շրջանա-
յին հնգյակի, կամ նրա առանձին անդամների հետ:
Գործակալը նրանց է ղեկավարում խորհուրդների, տեղե-
կանքների և ազխատյիտն գրականության համար: Նա
հայտնում է նրանց փոխառության պարտատոմսերի տե-
ղավորման ընթացքում նկատված ստիպողական գեպ-
քերի մասին, ում կողմից էլ լինի դա (որինակ՝ կոոպե-
րացիայի, առանձին անհատների և այլն):

Գործակալը կարող է մասնակցել շրջանային հնգ-
յակի ժողովներին և մասնակցել այնտեղ իրեն ալեկոծող
հարցերը. ինչպես և, նա կարող է իր առաջարկություն-
ներն անել հնգյակին:

XVIII.

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՏԱՆԵԼ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ.—

Պետական ամեն գործում պետք է կարգ ու կանոն
լինի, առանձնապես՝ յերբ խոսքը վերաբերվում է պե-
տական փողերին:

Գրա համար էլ սահմանված է նման կարգ ու կանոն
նաև 2-րդ Գյուղացիական Փոխառության վերաբերյալ:
Կան կանոններ, վորոնք խոսում են այն մասին, թե
ինչպես և յերբ պետք է հանձնել այն փողերը, վորոնք
ստացված են գյուղացիական փոխառության պարտա-
տոմսերի վաճառումից: Ինչպես և յերբ պետք է հաշ-
վետվություն տանի գյուղացիական փոխառության
պարտատոմսերի տարածման պարտականությունն իր
վրա վերցրած յուրաքանչյուր վոր:

Գործակալների համար սահմանված կարգը չառ
դյուրին է: Յուրաքանչյուր գործակալ պետք է պար-
տատոմսերի վաճառքից ստացած փողը հանձնի իր շրջ-

ջանային լիազորին ամսական 3 անգամ, այսինքն՝ յուրաքանչյուր ամսի 1-ին, 10-ին և 20-ին:

Գործակալը պարտավոր է փողը հանձնել ամեն անգամ, կցելով այն հաշվետու հատուկ տեղեկագրի՝ հետևելով ձևով:

Հաշվային տեղեկագիր

2-րդ գլուղացիական խաղարկու փոխառության իրացման գործակալի:

Շրջաններ

Գավառներ

Կյուղեր

Ավաններ

Գործակալի անունը (ազգանունը, անունը, հայրանունն ու զբաղմունքը)

Նույնի 20-ից առ (1-ն ղեկավարների) 192... թ. ժամանակամիջոցում:

1. Պարտավորությունների ընթացք

(Մուտք յեզ յեզ)

	Պարտավորությունների ընդ. գում. ըստ անվան. արժեքի	ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.
Մնում է չվճարված պարտավորություններ առ «.....» ամսի 192 թ.	30 ա.	
Ստացված և չբժանային լիազորից	220 ա.	
Վճարված և	200 ա.	
Վերադարձված և չբժանային լիազորից	—	
Մնում են չվճարված պարտավորություններ առ «.....» ամսի 192 թ.	50 ա.	

Այս ձևը չափ սղարգ է: Նրա վերևում մի քանի բաց տեղեր են թողված, վորոնք լցնելու յե ինքը գործակալը: Այդ տեղերից առաջինում նա նշանակում է իր դավառի անունը, յեկրորդում՝ չրջանի անունը, յեկրորդում՝ գլուղի կամ ավանի անունը:

Այդ գրվում է գործակալի ազգանունը, անունը և հայրանունը նույնպես և նրա զբաղմունքը. հետո՝ այն թվականն ու ամիսը, վորոնց ընթացքում կազմված է այդ հաշվային տեղեկագիրը:

Այնուհետև սկսում է լցնել թվական տեղեկությունները: Այդ հաշվային տեղեկագրում սղարգության համար մեր կողմից գրված են թվեր, վորոնք բերվում են մեր սրինակում:

Յենթադրենք, թե հաշվետվությունը տասնորյա յե, սկսած նույնի 20-ից, այսինքն առ 1-ն ղեկավարների և վոր նույնի 20-ին գործակալի մոտ մնում է 30 սուրյու չվճարված պարտավորություններ ըստ անվանական արժեքի: Այդ 30 ս. գրվում է առաջին հարցի ղիմաց, վորն տալով է՝ «մնում են չվճարված պարտավորություններ»:

Յենթադրենք այնուհետև, վոր հաշվետու 10 սուրյու ընթացքում գործակալն ստացել է չբժանային լիազորից 220 սուրյու պարտավորություն, ըստ անվանական արժեքի: «Անվանական գին» (նոմինալ գին) կոչվում է այն գինը վորը նշանակված է պարտավորության վրա: 220 սուր. այդ գումարը գրվում է 2-րդ հարցի ղիմաց՝ «ստացված և չբժանային լիազորից»:

Գործակալի մոտ ընդամենը յեղավ 250 ս. պարտավորություն (30 ս. կար, 220 ս. էլ ստացվեց) բայց այդ 10 սուրյու ընթացքում նա ծախեց 200 ս. պարտավորություն: Այդ վճարված քանակը՝ 200 ս. գրվում է 3-րդ հարցի ղիմաց. «վճարված է»: Յենթադրենք վոր հաշվետու 10

որում գործակալը վոչինչ չի վերադարձրել չըջխագորին։ Այդ դեպքում նա 4-րդ հարցի դիմաց վոչինչ չի դնում. «վերադարձված և չըջխագորին»։ Ընդհանուր առմամբ գուրս և գալիս, վոր գործակալի մոտ կար ընդհամենը 250 ա. պարտատոմս, վաճառված և 200 ա. պարտատոմս և ախպիսով մնում և 50 սուրյու։ Այդ մնացորդը և արձանագրվում և վերջին հարցի դիմաց՝ «մնում են չվաճառված պարտատոմսեր առ »:

Բացի գյուղացիական փոխառության պարտատոմսերի, այդ յեւ և մտից տեղեկագրից գործակալը տանում և և՛ս մեկ հաշվային տեղեկագիր, վաճառված պարտատոմսերի և այդ վաճառքից ստացված գումարների համար։

Ահա այդ 3-րդ տեղեկագրի ձևը, վորը տանելու յե գործակալը։ (Տես ստորև)։

Այդ հաշվային տեղեկագրում արդեն նշանակված գումարներ կան։ Դա ևս արված և, ինչպես նախորդ տեղեկագրում՝ պարզության և հարմարության համար։ Վերլուծենք այդ գումարները։

Առաջին ձևում բերված մեր որինակով, գործակալը վաճառել էր փոխառության պարտատոմսեր 200 սուրյու, ըստ անվանական արժեքի։ Այդ գումարը և արձանագրված և 1-ին սյունյակում։

Յենթադրենք այնուհետև, վոր տոկոսային յեկամուար պարտատոմսեր վաճառելու մոմենտին աճել և արդեն 1 ա. 80 կոպեկով։ Դա մենք արձանագրում ենք 2-րդ սյունյակում. թե ինչպես են հաշվում տոկոսները գումարն հետո կտեսնենք։

2. Վաճառված և պարտատոմսեր յեվ ստացված և գում. —

վաճառված պարտ. ընդ. գում. ըստ անվ. արժեքի	Գանձված և ընթացիկ կտրոնով	Պարտատոմսերի վաճառքից ստացված զրամի ընդ. գումարը, ա-վելաց. ⁰ / ₀ -ը	Պահված և վարձատրություն 2 տոկոսով. գործակալի կողմից	Հանձնված և գրամ չըջ-լիագորին	Հանձնված և կտրոն չվաճառված պարտատոմ. բան. գումար
200	1 ա. 80 կ.	201 ա. 80 կ.	4 ա. 04 կ.	197 ա. 76 կ.	5 50 կ.

Ընդամենը հարյուր ինսուն և յոթ սուրյի 76 կոպեկ զրամ և 50 կ. կտրոն։

Թիվ, ամիս և տարի

Գործակալ (ստորագրություն)

. կտրվածքի դիմը

ԱՆԴՈՐԱԳԻՐ

Գործակալ՝ (ազգանունը) —ից վաճառված պարտատոմսերից ստացված գումարի (տառերով) հարյուր ինսուն և յոթ սուրյի 76 կոպ. և 5 կտրոն՝ 50 կոպ. ստացավ չըջանի լիագոր (ստորագրություն)

Թիվ, ամիս և տարի։

Պարտատոմսերի վաճառքից ստացվել և 200 սուրյի և կտրոններից՝ 1 ա. 80 կոպ. ընդամենը 201 ա. 80 կոպեկ։

201 սուրյի 80 կոպեկի այդ գումարը մենք արձանագրում ենք 3-րդ սյունյակում՝ վաճառքից ստացվող յուրաքանչյուր 1 սուրյուց գործակալն ստանում և 2 կոպեկ (2%) մեր բերած որինակով, գործակալը վաճառքից ստացել էր 201 սուրյի 80 կոպեկ հետևարար նապետք և ստանա 4 ա. 04 կոպ. այդ վերջին գումարը և՛ մենք արձանագրել ենք 4-րդ սյունյակում։

Վերջնական գործակալը ստանում է իր վարձատրու-
թյունը նախքան դրամը չբջիռագործին հանձնելը և այդ
ձևով համաձայն մեր օրինակի նա հանձնում է ստացված
201 ռ. 80 կոպ. դուրս գալով այդ գումարից 4 ռ. 04 կո-
պեկ վարձատրություն, այսինքն՝ նա հանձնում է 197
ոսուրի 76 կոպեկ վորը և մենք արձանագրեցինք 5-րդ
սյունյակում:

Վերջին սյունյակում գործակալն արձանագրում է
սա 1-ն ամսի չվաճառված պարտատոմսերի կտրոնների
քանակն ու արժեքը:

Բացի այդ 2 տեղեկագրերից, գործակալն ուրիշ վոչ
մի հաշվետվություն չի տանում:

Ճիշտ է, յերբ չբջանային լիազորը, գործակալին
փոխառության պարտատոմսեր է հանձնում, նա վերջի-
նից ստորագրություն է վերցնում, վորի մեջ ասվում է,
վոր այսինչ գործակալն այսինչ թվին ստացավ այսինչ
գումարի փոխառության պարտատոմսեր:

Յեթե գործակալը վաճառել է բոլոր պարտատոմսե-
րը, ուստի փոքր չբջիռագործին հանձնելով նա հետ է ստա-
նում վերջինից իր ստորագրությունը: Իսկ յեթե վաճա-
ռել է վոչ բոլոր պարտատոմսերը, ստորագրության վրա
նիշվում է, վոր վաճառված է այսքան պարտատոմսեր,
և նրանց փոխարեն ստացված է այսինչ գումարի դրամ:

Յերբ գործակալը բոս յերկրորդ ձևի, դրամը ներ-
կայացնում է չբջիռագործին վերջինս լրացնում է նրա ցածի
մասը (զծի տակ), վորտեղ գրում է տոներով ստացած
գումարը, ստորագրում է այն, կտրում և տալիս է գոր-
ծակալին, վորի համար դա ծառայում է իրրե արդարե-
ցուցիչ փաստաթուղթ դրամի հանձնման խնդրում:

Վերբ մենք խոսեցինք տոկոսների մասին: Կանգ առ-
նենք այդ հաշիվների վերլուծման կարգի շուրջը: Մենք
գիտենք, վոր պարտատոմսերն ունեն 24 կտրոն 2 տարվա

համար, կամ 1 կտրոն յուրաքանչյուր ամսի համար: Յեվ
տհա յերբ գործակալը պարտատոմս է վաճառում նա նրա
անվանական արժեքին ավելացնում է կտրոնի արժեքը,
ամսի 1-ից մինչև վաճառքի օրը: Յենթադրենք վոր 5
ոսուրիանոց պարտատոմսը վաճառվում է ամսի 18-ին
բոս կտրոնի տոկոսներ ևն գոյացել 3 կոպեկի: Յեն-
թադրենք վոր ամսի 24-ին գործակալը վաճառելու յե 15
ոսուրու պարտատոմսեր, բոս նրանց անվանական արժե-
քի ամսի 24-ին կտրոններից քա⁶նի տոկոս գոյացավ:
Այդ բանի համար, գիմենք «Պարտատոմսերի արժեքը
վորոշող աղյուսակի» ողնությանը:

Ամենավերին սյունյակում գրված են թվեր մինչև
100 վորոնք 5-ի բազմապատկելիներ են (այսինքն բաժան-
վում են 5-ի վրա) վորովհետե ամենամանր պարտատոմ-
սը ունի 5 ոսուրու արժողություն: Որինակի համար մենք
վերցրել ենք 15 ոսուրի: Այդ թիվը գտնում ենք վերևի
սյունյակում:

Պարտատոմսերը վաճառվում են ամսի 24-ին: Ծայ-
րերի սյունյակները՝ ձախից և աջից ցույց են տալիս ամ-
սաթիվը: Գտնում ենք մեզ հարկավոր թիվը և այդ տո-
ղով գտնում ենք մինչև վերևից յեկող զծի հանդիպումը:

Մենք կանգ ենք առնում մի թվի առաջ: Մեր օրինա-
կի մեջ մենք կանգ ենք առնում 15 ոսուրի 12,000 թվի
առաջ: Դա նշանակում է, վոր 15 ոսուրու պարտատոմ-
սերը ամսի 24-ին վաճառվում են 15 ռ. 12 կոպեկով: Յե-
թե ստորակետից հետո պատահում են թվեր, նրանք դեն
են դրվում: Որինակ՝ վերցնենք հետևյալը, ամսի 5-ին
վաճառում են 80 ոսուրու պարտատոմսեր: Նրանց փոխա-
րեն պետք է ստանալ 80 ոսուրի 13,33: Բայց քանի վոր
ստորակետից հետո յեղած թվերը դեն են դրվում, ուստի՝
նրանց փոխարեն պիտի ստանալ 80 ռ. 13 կոպեկ: Վոր-
պետքի իմանանք պարտատոմսերի արժեքը վոչ թե տո-

կոսներն հետ միասին, այլ թե վորքան են աճել միայն
տոկոսները, մենք զարձյալ սգտում ենք նույն ազյուպա-
կից: Դրա համար ստացված թվից զեն են զցում պարտա-
տոմսերի անվանական արժեքը այսինքն՝ իրեն—պար-
տատոմսի արժեքը: Այդպիսով յեթե վերցնենք մեր վեր-
ջին ուրինակը այդ զեպքում 80 սուբլին զեն զցելով իրեն
պարտատոմսերի արժեքը, ստանում ենք 13 կոպ. վորոնք
և աճած տոկոսներն են:

Ա Ղ Յ Ո Ւ Ս Ա Կ

Վորը ցույց և տայիս 1925 թվի 2-րդ Դյուդացիական խաղար-
կու Փորառության պարտատոմսերի արժեքը (հաշվելով տարե-
կան 12⁰/₀) ամսվա բոլոր ուրերի նկատմամբ:

Ա Ղ Յ Ո

Վերը ցույց է տալիս 1925 թվի 2-րդ Գյուղացիական կա
տարեկան 12³/₆) ամսվա

Որեկը թիվը	5 ա.	10 ա.	15 ա.	20 ա.	25 ա.	30 ա.
1	5 ա. 00,16	10 ա. 00,33	15 ա. 00,50	20 ա. 00,66	25 ա. 00,83	30 ա. 01,10
2	5 ա. 00,33	10 ա. 00,66	15 ա. 01,00	20 ա. 01,33	25 ա. 01,66	30 ա. 02,00
3	5 ա. 00,50	10 ա. 01,00	15 ա. 01,50	20 ա. 02,00	35 ա. 02,50	30 ա. 03,00
4	5 ա. 00,66	10 ա. 01,33	15 ա. 02,00	20 ա. 02,66	25 ա. 03,33	30 ա. 04,00
5	5 ա. 00,83	60 ա. 01,66	15 ա. 02,50	20 ա. 03,33	25 ա. 04,16	30 ա. 05,00
6	5 ա. 01,00	10 ա. 02,00	15 ա. 03,00	20 ա. 04,00	25 ա. 05,00	30 ա. 06,00
7	5 ա. 01,16	10 ա. 02,33	15 ա. 03,50	26 ա. 04,66	25 ա. 05,83	30 ա. 07,00
8	5 ա. 01,33	10 ա. 02,66	15 ա. 04,00	20 ա. 05,33	25 ա. 06,66	30 ա. 08,00
9	5 ա. 01,50	10 ա. 03,00	15 ա. 04,50	20 ա. 06,00	25 ա. 07,50	30 ա. 09,00
10	5 ա. 01,66	10 ա. 03,33	15 ա. 05,00	20 ա. 06,66	25 ա. 08,33	20 ա. 10,00
11	5 ա. 01,83	10 ա. 03,66	15 ա. 05,50	20 ա. 07,33	25 ա. 09,16	30 ա. 11,00
12	5 ա. 02,00	10 ա. 04,00	15 ա. 06,00	20 ա. 08,00	25 ա. 10,00	30 ա. 12,00
13	5 ա. 02,16	10 ա. 04,33	15 ա. 06,50	20 ա. 08,66	25 ա. 10,83	30 ա. 13,00
14	5 ա. 02,33	10 ա. 04,66	15 ա. 07,00	20 ա. 09,33	25 ա. 11,66	30 ա. 14,00
15	5 ա. 02,50	10 ա. 05,00	15 ա. 07,50	20 ա. 10,00	25 ա. 12,50	30 ա. 15,00
16	5 ա. 02,66	60 ա. 05,33	15 ա. 08,00	20 ա. 10,66	25 ա. 13,33	30 ա. 16,00
17	5 ա. 02,83	10 ա. 05,66	15 ա. 08,50	20 ա. 11,33	25 ա. 14,16	30 ա. 17,00
18	5 ա. 03,00	10 ա. 06,00	15 ա. 09,00	20 ա. 12,00	25 ա. 15,00	30 ա. 18,00
19	5 ա. 03,16	19 ա. 06,33	15 ա. 09,50	20 ա. 12,66	25 ա. 15,83	30 ա. 19,00
20	5 ա. 03,33	10 ա. 06,66	15 ա. 10,00	20 ա. 13,33	25 ա. 16,66	30 ա. 20,00
21	5 ա. 03,50	10 ա. 07,00	15 ա. 10,50	20 ա. 14,00	25 ա. 17,50	30 ա. 21,00
22	5 ա. 03,66	10 ա. 07,33	15 ա. 11,00	20 ա. 14,66	25 ա. 18,33	30 ա. 22,00
23	5 ա. 03,83	10 ա. 07,66	15 ա. 11,50	20 ա. 15,33	25 ա. 19,16	30 ա. 23,00
24	5 ա. 04,00	10 ա. 08,00	15 ա. 12,00	20 ա. 16,00	25 ա. 20,00	80 ա. 24,00
25	5 ա. 04,16	10 ա. 08,33	15 ա. 12,50	20 ա. 16,66	25 ա. 20,83	30 ա. 25,00
26	5 ա. 04,33	10 ա. 08,66	15 ա. 13,00	20 ա. 17,33	25 ա. 21,66	30 ա. 26,00
27	5 ա. 04,50	10 ա. 09,00	15 ա. 13,50	20 ա. 18,00	25 ա. 22,50	30 ա. 27,00
28	5 ա. 04,66	10 ա. 09,33	15 ա. 14,00	20 ա. 18,66	25 ա. 23,33	30 ա. 28,00
29	5 ա. 04,83	10 ա. 09,66	15 ա. 14,50	20 ա. 19,33	25 ա. 24,16	30 ա. 29,00
30 31	5 ա. 05,00	10 ա. 10,00	15 ա. 15,00	20 ա. 20,00	25 ա. 25,00	30 ա. 30,00

Ի Ս Ա Կ

զարկու Փոխառության պարտավորումների արժեքը (հաշվելով
բոլոր որերի նկատմամբ)

35 ա.	40 ա.	45 ա.	50 ա.	55 ա.	60 ա.	Որեկը թիվը
35 ա. 01,16	40 ա. 01,33	45 ա. 01,50	50 ա. 01,66	55 ա. 01,83	60 ա. 02,00	1
35 ա. 02,33	40 ա. 02,66	45 ա. 03,00	50 ա. 03,33	55 ա. 03,66	60 ա. 04,00	2
35 ա. 03,50	40 ա. 04,00	45 ա. 04,50	50 ա. 05,00	55 ա. 05,50	60 ա. 06,00	3
35 ա. 04,66	40 ա. 05,33	45 ա. 06,00	50 ա. 06,66	55 ա. 07,33	60 ա. 08,00	4
35 ա. 05,83	40 ա. 06,66	45 ա. 07,50	50 ա. 08,33	55 ա. 09,16	60 ա. 10,00	5
35 ա. 07,00	40 ա. 08,00	45 ա. 09,00	50 ա. 10,00	55 ա. 11,00	60 ա. 12,00	6
35 ա. 08,16	40 ա. 09,33	45 ա. 10,50	50 ա. 11,66	55 ա. 12,83	60 ա. 14,00	7
35 ա. 09,33	40 ա. 10,66	45 ա. 12,00	50 ա. 13,33	55 ա. 14,66	60 ա. 16,00	8
35 ա. 10,50	40 ա. 12,00	45 ա. 13,50	50 ա. 15,00	55 ա. 16,50	60 ա. 18,00	9
35 ա. 11,66	40 ա. 13,33	45 ա. 15,00	50 ա. 16,66	50 ա. 18,33	60 ա. 20,00	10
35 ա. 12,83	40 ա. 14,66	45 ա. 16,50	50 ա. 18,33	55 ա. 20,16	60 ա. 22,00	11
35 ա. 14,00	40 ա. 16,00	45 ա. 18,00	50 ա. 20,00	55 ա. 22,00	60 ա. 24,00	12
35 ա. 15,16	40 ա. 17,33	45 ա. 19,50	50 ա. 21,66	55 ա. 23,83	60 ա. 26,00	13
35 ա. 16,33	40 ա. 18,66	45 ա. 21,00	50 ա. 23,33	55 ա. 25,66	60 ա. 28,00	14
35 ա. 17,50	40 ա. 20,00	45 ա. 22,50	50 ա. 25,00	55 ա. 27,50	60 ա. 30,00	15
35 ա. 18,66	40 ա. 21,33	45 ա. 24,00	50 ա. 26,66	55 ա. 29,33	60 ա. 32,00	19
35 ա. 19,83	40 ա. 22,66	45 ա. 25,50	50 ա. 28,33	55 ա. 31,16	60 ա. 34,00	17
35 ա. 21,00	40 ա. 24,00	45 ա. 27,00	50 ա. 30,00	55 ա. 33,00	60 ա. 36,00	18
35 ա. 22,16	40 ա. 25,33	45 ա. 28,50	50 ա. 31,66	55 ա. 34,83	60 ա. 38,00	19
35 ա. 23,33	40 ա. 26,66	45 ա. 30,00	50 ա. 33,33	55 ա. 36,66	60 ա. 40,00	20
35 ա. 24,50	40 ա. 28,00	45 ա. 31,50	50 ա. 35,00	55 ա. 38,50	60 ա. 42,00	21
35 ա. 25,66	40 ա. 29,33	45 ա. 33,00	50 ա. 36,66	55 ա. 40,33	60 ա. 44,00	22
35 ա. 26,83	40 ա. 30,66	45 ա. 34,50	50 ա. 38,33	55 ա. 42,16	60 ա. 46,00	23
35 ա. 28,00	40 ա. 32,00	45 ա. 36,00	50 ա. 40,00	55 ա. 44,00	60 ա. 48,00	24
35 ա. 29,16	40 ա. 33,33	45 ա. 37,50	50 ա. 41,66	55 ա. 45,83	60 ա. 50,00	25
35 ա. 30,33	40 ա. 34,66	45 ա. 39,00	50 ա. 43,33	55 ա. 47,66	60 ա. 52,00	26
35 ա. 31,50	40 ա. 36,00	45 ա. 40,50	50 ա. 45,00	55 ա. 49,50	60 ա. 54,00	27
35 ա. 32,66	40 ա. 37,33	45 ա. 42,00	50 ա. 46,66	55 ա. 51,33	60 ա. 56,00	28
35 ա. 33,83	40 ա. 38,66	45 ա. 43,50	50 ա. 48,33	55 ա. 53,16	60 ա. 58,00	29
35 ա. 35,00	40 ա. 40,00	45 ա. 45,00	50 ա. 50,00	55 ա. 55,00	60 ա. 60,00	30 31

Վերը ցույց է տալիս 1925 թվի 2-րդ Գյուղացիական Նա
տարեկան 12⁰/₀) ամսվա

$\mu p^k q^l$	65 n.	70 n.	75 n.	85 n.	85 n.
1	65 n. 02,16	70 n. 02,33	75 n. 02,50	80 n. 02,66	85 n. 02,83
2	65 n. 04,33	70 n. 04,66	75 n. 05,00	80 n. 05,33	85 n. 05,66
3	65 n. 06,50	70 n. 07,00	75 n. 07,50	80 n. 08,00	85 n. 08,50
4	65 n. 08,66	70 n. 09,33	75 n. 10,00	80 n. 10,66	85 n. 11,33
5	65 n. 10,83	70 n. 11,66	75 n. 12,50	80 n. 13,33	85 n. 14,16
6	65 n. 13,00	70 n. 14,00	75 n. 15,00	80 n. 16,00	85 n. 17,00
7	65 n. 15,16	70 n. 16,33	75 n. 17,50	80 n. 18,66	85 n. 19,83
8	65 n. 17,33	70 n. 18,66	75 n. 20,00	80 n. 21,33	85 n. 22,66
9	65 n. 19,50	70 n. 21,00	75 n. 22,50	80 n. 24,00	85 n. 25,50
10	65 n. 21,66	70 n. 23,33	75 n. 25,00	80 n. 26,66	85 n. 28,33
11	65 n. 23,83	70 n. 25,66	75 n. 27,50	80 n. 29,33	85 n. 31,16
12	65 n. 26,00	70 n. 28,00	75 n. 30,00	80 n. 32,00	85 n. 34,00
13	65 n. 28,16	70 n. 30,33	75 n. 32,50	80 n. 34,66	85 n. 36,83
14	65 n. 30,33	70 n. 32,66	75 n. 35,00	80 n. 37,33	85 n. 39,66
15	65 n. 32,50	70 n. 35,00	75 n. 37,50	80 n. 40,00	85 n. 42,50
16	65 n. 34,66	70 n. 37,33	75 n. 40,00	80 n. 42,66	85 n. 45,33
17	65 n. 36,83	70 n. 39,66	75 n. 42,50	80 n. 45,33	85 n. 48,16
18	65 n. 39,00	70 n. 42,00	75 n. 45,00	80 n. 48,00	85 n. 51,00
19	65 n. 41,16	70 n. 44,33	75 n. 47,50	80 n. 50,66	85 n. 53,83
20	65 n. 43,33	70 n. 46,66	75 n. 50,00	80 n. 53,33	85 n. 56,66
21	65 n. 45,50	70 n. 49,00	75 n. 52,50	80 n. 56,00	85 n. 59,50
22	65 n. 47,66	70 n. 51,33	75 n. 55,00	80 n. 58,66	85 n. 62,33
23	65 n. 49,83	70 n. 53,66	75 n. 57,50	80 n. 61,33	85 n. 65,16
24	65 n. 52,00	70 n. 56,00	75 n. 60,00	80 n. 64,00	85 n. 68,00
25	65 n. 54,16	70 n. 58,33	75 n. 62,50	80 n. 66,66	85 n. 70,83
26	65 n. 56,33	70 n. 60,66	75 n. 65,00	80 n. 69,33	85 n. 73,66
27	65 n. 58,50	70 n. 63,00	75 n. 67,50	80 n. 72,00	85 n. 76,50
28	65 n. 60,66	70 n. 65,33	75 n. 70,00	80 n. 74,66	85 n. 79,33
29	65 n. 62,83	70 n. 67,66	75 n. 72,50	80 n. 77,33	85 n. 82,16
30-31	65 n. 65,00	70 n. 70,00	75 n. 75,00	80 n. 80,00	85 n. 85,00

ᠲ ᠤ ᠤ ᠤ

Ղարկու ֆոխառության պարտատոմսերի արժեքը (հաշվելով
բոլոր ուրերի նկատմամբ:

90 n.	95 n.	100 n.	Որևերի թիվը	ՈՂՏՎԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ
90 n. 03,00	95 n. 03,16	100 n. 03,33	1	
90 n. 06,00	95 n. 06,33	100 n. 06,66	2	
90 n. 09,00	95 n. 09,50	100 n. 10,00	3	
90 n. 12,00	95 n. 12,66	100 n. 13,33	4	
90 n. 15,00	95 n. 12,83	100 n. 16,66	5	
90 n. 18,00	95 n. 19,00	100 n. 20,00	6	
90 n. 21,00	95 n. 22,16	100 n. 23,33	7	
90 n. 24,00	95 n. 25,33	100 n. 26,66	8	
90 n. 27,00	95 n. 28,50	100 n. 30,00	9	
90 n. 30,00	95 n. 31,66	100 n. 33,33	10	
90 n. 33,00	95 n. 34,83	100 n. 36,66	11	
90 n. 36,00	95 n. 38,00	100 n. 40,00	12	
90 n. 39,00	95 n. 41,16	100 n. 43,33	13	
90 n. 42,00	95 n. 44,33	100 n. 46,66	14	
90 n. 45,00	95 n. 47,50	100 n. 50,00	15	
90 n. 48,00	95 n. 50,66	100 n. 53,33	16	
90 n. 51,00	95 n. 53,83	102 n. 56,66	17	
90 n. 54,00	95 n. 57,00	100 n. 60,00	18	
90 n. 57,00	95 n. 60,16	100 n. 63,33	19	
90 n. 60,00	95 n. 63,33	100 n. 66,66	20	
90 n. 63,00	95 n. 66,50	100 n. 70,00	21	
90 n. 66,00	95 n. 69,66	100 n. 73,33	22	
90 n. 69,00	95 n. 72,83	100 n. 76,66	23	
90 n. 72,00	95 n. 76,00	100 n. 80,00	24	
90 n. 75,00	95 n. 79,16	100 n. 83,33	25	
90 n. 78,00	95 n. 82,33	100 n. 86,66	26	
90 n. 81,00	95 n. 85,50	100 n. 90,00	27	
90 n. 84,00	95 n. 88,66	100 n. 93,33	28	
90 n. 87,90	95 n. 91,83	100 n. 96,66	29	
90 n. 90,00	95 n. 95,00	100 n. 00,00	30/31	

1) Աղյուսակը հաջաժև և կողմերի մեկ հարյուր յերրորդական մասերով, մինչև 100 սուրբը ըստ նրանց անձ-
նական արժեքի:

2) Պարտատուների անվան արժեքները հաշվելու ցանկանալով մեծաշնել նրանց 10 կամ 100 անգամ, ստորա-
կետը մեկ կամ յեղու, նշանով, անդադրելով մեկ գրեթե օջ: Այդ ժամանակ առաջին գերբում կողմերի տասնի-
գահանները տեղափոխվում են սուրբների կողքը, իսկ կողմերի միավորները՝ տասնորդականները կաղքը. կողմեր-
ների մեջ և այլն:

Իսկ յերրորդը գերբում (ստորակետը 2 նշանով տեղափոխելիս) կողմերի տասնիգահանները տեղափոխվում
են սուրբների տասնավոր սուրբների կողքը, կողմերի միավորները, գտնում են սուրբներ, կողմերի հար-
յուրերը գտնում են կողմեր և այլն:

3) Պարտատուները ստացող անհնավորությունից ստանալը գումարները հաշվելու, կողմերի կտորակները
գին են գցվում: Այդ ձևով էլ ստացվում են հարկ վճարման ժամանակ, արտատուները վաճառողից:

1) $U_{\beta}(\sigma_0)$ — β -матрица, удовлетворяющая условиям:

2) Պարտատոմսերի տնօրեն արժեքները հաշվելիս պահանջարկով մեծացնելով հարանց 10 կամ 100 տոկոս, ստորա-
կետը մեկ կամ չեղիտ նշանով, անդամիսում՝ Լճի գեղի տճ: Այդ ժամանակ առաջին դեպքում՝ կողմնակի տնայնի-
րապահները տեղափոխում են ստորվները կարգը, իսկ կողմնակի միավորները՝ առնորդականները կարգը: Կողմ-
նակի մեծ և փոքր

3) Պարտատոմսերը ստացող անձնավորությունը հաշվիկա, կոպիները կուտարկները ևն են գցվում Այդ ձևով էլ ստացվում են հայել վճարման ժամանակ, որպատոմսերը վաճառվց,

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0209365